

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET SJÖSÅSA NÄS I VÄXJÖ KOMMUN



Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL.....	4
1. Syftet med reservatet.....	5
2. Administrativa data.....	6
3. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning.....	8
4. Områdets bevarandevärden.....	9
4.1. Geovetenskapliga värden och förhållanden	9
4.2. Terrestra värden.....	9
4.3. Limniska värden	9
4.4. Kulturhistoriska värden.....	10
4.5. Friluftsliv.....	10
4.6. Anläggningar.....	10
5. Genomförda inventeringar och dokumentation.....	10
PLANDEL.....	11
6. Skötselområden.....	11
6.1. Bevarandemål för hela området	11
6.2. Generella riktlinjer och åtgärder för hela området.....	11
6.3. Skötselområden.....	12
7. Jakt och fiske.....	18
8. Bränder, storm, översvämningar, insekts-/svampangrepp.....	18
9. Barnperspektivet.....	18
10. Utmärkning.....	18
11. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	19
12. Förvaltning, tillsyn och uppföljning.....	19
BILAGOR.....	19
2a. Skötselplanekarta.....	20

BESKRIVNINGSDDEL

Naturreservatet omfattar ett kvillområde i Mörrumsån uppströms sjön Örken samt maderna kring åns utlopp i sjön. En udde, Sjösåsa näs, samt det omkringliggande vattenområdet ingår också i det skyddade området. I sydost gränsar området till naturreservatet Sjösås äng.

Mörrumsån är reglerad strax uppströms reservatet, vid Kvarnagården, där större dämmen funnits sedan lång tid tillbaka. Även inom reservatet har funnits en mindre kvarnanläggning tillhörande prästgården men anläggningen är idag raserad och saknar numera vattenreglerande funktion. Kvillområdet består av flera åfåror med mindre öar emellan. Hela kvillområdet är mycket kraftigt påverkat av rensningar men området har sammantaget stora limniska värden. Al dominerar trädskiktet där även gran, tall, ask, alm, lönn, ek, sälg och björk förekommer. Olvon och hagtorn finns i buskskiktet. Bland floran märks särskilt förekomst av den fridlysta safsan som är sällsynt i länet.

Vid Mörrumsåns utlopp i Örken finns två större mader, Sjöborgsmaden och Prästegårdsmaden, som tidigare hävdats genom slätter och fortfarande i huvudsak är trädlösa. På maderna och i vattenområdet i den intilliggande Krutbruksviken finns ett rikt fågelliv. I Örken finns bl.a. öring, lake, sik och siklöja.

Näset ut i sjön domineras av tallskog av varierande ålder. Delar av området är påverkat av skogsbruk. På den sydöstra delen av näset växer osedvanligt grov tallskog och flera rovfågelbon finns i trädskronorna. Röd glada häckar. Längst ut på näset ligger en mindre stuga vars tomt inte ingår i naturreservatet.

Skötselåtgärderna i naturreservatet syftar till att bevara och restaurera områdets naturvärden för att på sikt skapa ett sammanhängande område där värdekärnorna befinner sig i kontakt med varandra och där arterna kan sprida sig inom området utan fragmenterande gränser. Reservatet ska på sikt också fungera som en spridningskälla för hotade arter till det omgivande landskapet.

I skötselplanen anges i förekommande fall rödlistekategori för arter som omfattas av Artdatabankens rödlista 2015. Den svenska rödlistan är ett mått på arters utdöenderisk i landet och kategorierna är följande:

NT = Nära hotad

VU = Sårbar

EN = Starkt hotad

CR = Akut hotad

Arter inom kategorierna VU, EN och CR omfattas av begreppet ”hotade”.

1. SYFTET MED RESERVATET

Syftet med reservatet är att:

- områdets skogar ska bevaras som naturskogar med gamla träd och en varierad och flerskiktad struktur med god förekomst av död ved i olika nedbrytningsstadier,
- Mörrumsån ska ha en naturliknande vattenståndsvariation med fria vandringsvägar till anslutande sjöar och vattendrag samt fungera som fortplantningsområde för vattenlevande arter,
- mader och kringliggande vattenområden ska bidra till ett rikt fågelliv med lämpliga ostörda miljöer för häckning och födosök,
- det rörliga friluftslivet ska ges möjlighet till naturupplevelser under förutsättning att det inte påverkar naturvärdena negativt.

Syftet ska uppnås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som reglerar jord- och skogsbruk, olika typer av exploatering och jakt på fågel,
- områdets skogar i huvudsak får präglas av intern dynamik och naturliga processer vilket kan efterliknas genom naturvårdande skötsel. Områden påverkade av skogsbruk restaureras för att utvecklas mot naturskogar med en varierad struktur, rika på lövträd, där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter,
- hydrologin återställs, maderna bibehålls öppna och igenvuxna mader röjs från uppväxande träd,
- lämpliga åtgärder för att främja upplevelsevärdena vidtas.

2. ADMINISTRATIVA DATA

Tabell 1. Administrativa data

Naturresevatets namn	Sjösåsa näs	
NVR-id	2048535	
Län	Kronoberg	
Kommun	Växjö	
Natura 2000-område	-	
Distrikt	Sjösås, Drev	
Gränser	Enligt karta, bilaga 1	
Lägesbeskrivning	Strax nordväst om Braås samhälle	
Centrumkoordinater	X: 502968, Y: 6325321	
Kartblad Index 100 km	63F	
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets ostdel	
Huvudsaklig objektkategori	Sö, Skog av särskilt värde för flora och fauna	
IUCN-kategori	IV, Habitat/Artskyddsområde (Habitat/Species Management Area)	
Fastigheter och ägarkategori	Fastighetsbildning pågår	Naturvårdsverket
	Sjösås 1:1	Växjö stift
	Lidboholm 1:1	Privat
	Lidhult 10:4	Privat
Servitut/rättigheter/samfälligheter	-	
Sakägare	Enligt bilaga 3	
Areal	Totalareal 54,7 ha, varav 18,1 ha land och 36,6 ha vatten	
Förvaltare	Länsstyrelsen i Kronobergs län	

Tabell 2. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Naturtyper	Lövskog, blandskog, vattendrag
Strukturer	Gamla träd, multnande ved, strömmande vatten
Arter	Kärlväxter, fisk, kryptogamer, fågelliv
Friluftsliv	Ostörda naturupplevelser

Tabell 3. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden (KNAS) och enligt bevarandemålen

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
Tallskog	1,0	0
Granskog	1,7	0
Barrblandskog	0,8	0
Lövblandad barrskog	2,5	7,9
Triviallövskog	1,2	0
Ädellövskog	1,1	0
Triviallövskog med ädellövinslag	1,1	3,6
Ungskogar inklusive hyggen	2,0	0
Limnogen våtmark	6,7	6,7
Sjöar och vattendrag	36,6	36,6
SUMMA	54,7	54,7
Varav produktiv skogsmark	11,4	

3. HISTORISK OCH NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Naturreseptet är beläget i den nordvästra delen av Sjösås prästgårds historiska ägor och tvärs över en vik av sjön Örken ligger den medeltida kyrkan. Byggnaden har sannolikt sitt ursprung i en stavkyrka från 1100-talet, vilken under 1200-talet ersattes av en kyrka i liggande timmer, av vilken sakristian återstår än idag. Under 1400-talet restes den stenkyrka som idag står på platsen.

Under 1100- och 1200-talet karaktäriseras denna del av landet av den så kallade tidigmedeltida nyodlingen, då jordbruket befann sig i en expansionsfas och många nya marker uppodlades eller omvandlades till äng. Det kallare klimatet under järnåldern hade tidigare medfört en omställning av jordbruket till systemet med inäga och utmark och detta brukningssätt karaktäriserade den tidigmedeltida nyodlingen då mycket stora arealer av Kronobergs län lades under lien.

Den historiska fastighetsgränsen för prästgårdens ägor har följt Mörrumsåns lopp. Näset ut i sjön Örken har först senare (dock före 1846) tillkommit till fastigheten. Det tillhörde tidigare Lidboholms sätesgård, vilkas ägor var belägna väster om Mörrumsån.

Området öster om Mörrumsån har sedan mycket lång tid tillbaka tillhört prästgården och den norra delen av detta område är på 1696 års karta betecknat som en del av prästgårdens kohage med ”temmelig god sydlant beteswall medh steen och biörkeskough till 20 koors och några hästars bethe.” Skogen inom naturreseptet nyttjades också till nävertäkt. Maderna kring åns utlopp i Örken var avgärdade från kohagen och fungerade som slåtteräng, vilken beskrivs enligt följande: ”maängs och groof starrwall mycket sank i wåthår.” På slåttermaden finns en ängslada markerad på 1696 års karta. Maden väster om åns utlopp betecknas 1846 som Sjöborgsmaden (Sjöborgen var ett torpställe inom prästgårdens ägor beläget på platsen för de centrala delarna av dagens Braås) medan maden öster om åns utlopp kallades Prästegårdsmaden. Den individuella namnsättningen speglar mest troligt en uppdelning av rättigheterna till slåtter på maderna, en naturtyp som ofta gav volymmässigt riklig höskörd.

På platsen för dagens industrier kring Kvarnagården fanns redan 1696 en kvarn betecknad som ”Liboholms quarna med litet torp”. Längre nedströms, inom naturreseptet, fanns ytterligare en kvarn tillhörande Sjösås som ”hafwer ringa fall och går höst och vår, till gårdens behoof.” På sextonhundredtalskartan anges också att strömfallet i ån är litet.

4. OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN

4.1. GEOVETENSKAPLIGA VÄRDEN OCH FÖRHÅLLANDEN

Berggrunden i området består av sura bergarter (ryolit, dacit, kvartslatit) och det finns inga större kända grönstensförekomster i trakten. Jordarten består av morän och större delen av området är relativt kraftigt stenbundet.

4.2. TERRESTRA VÄRDEN

Kvillområdet med tillhörande svåmlövskog kring Mörrumsån har stora biologiska värden. Al dominerar i trädskiktet närmast vattnet, men även gran, tall, ask, alm, björk, lönn, sälg, asp och ek förekommer. Ute i kvillområdet står ett antal gamla och grova granar på otillgängliga platser. Äldre tall finns också. Olvon och hagtorn finns i buskskiktet. Bland floran märks särskilt den fridlysta signalarten safsa, samt signalarterna bäckbräsma och storrams. Skogssäv finns också. Bland kryptogamerna märks signalarterna källpraktmossa, långfliksmossa och gryinig filtlav. Äldre uppgifter om förekomst av smal näckmossa finns också. Fågellivet är rikt med forsärla och sävsparv sommartid och strömstare om vintern.

Maderna kring Mörrumsåns utlopp i Örken och det tillhörande vattenområdet erbjuder rastplats för många flyttande fåglar. För markhäckande arter kan maderna fungera som fortplantningsområde.

Delar av näset ut i sjön Örken har ett trädskikt med mycket gamla och grova tallar. Mot Sjöborgsmaden finns ett biologiskt värdefullt lövbryn. Längs hela näset finns en vall mot vattenlinjen som allt att döma är människoskapad och som mest troligt fungerat som någon form av invallning. På vällen växer också gammal, grov tall.

4.3. LIMNISKA VÄRDEN

Kvillområdet är en del av Mörrumsån inom sträckan Örken-Madkroken. Vattendraget är utpekad av Havs- och Vattenmyndigheten som ett särskilt värdefullt vatten både för fiske och kultur. Vidare är hela Mörrumsåns avrinningsområde riksintresse enligt 4 kap. 6 § miljöbalken. Uppströms reservatet finns tre definitiva vandringshinder varav två stycken utgörs av regleringsdammar för sjön Madkroken och det tredje av ett vattenkraftverk vid Kvarnagården. Vandringshindren minskar värdet av kvillområdet i naturreservatet genom att vattenlevande arter inte kan vandra mellan Örken och Madkroken och därmed nyttja kvillområdet för fortplantning och födosök. Hela kvillområdet är mycket kraftigt påverkat av rensningar. Under perioder med låga vattenflöden avvattnar en kraftigt rensad fåra större delen av flödet, vilket leder till att flera små kvillar helt torkar ut. Detta kan åtgärdas med biotopvårdsåtgärder där block, sten och grus återförs och/eller tillförs vattendraget. Kvillområdet har stor potential som lek- och uppväxtområde för den sjölevande öringen i Örken. Sjölevande öringbestånd är ovanligt i södra Sverige och förekommer på ett fåtal platser i Kronobergs län. I Örken finns, förutom sjölevande öring, även lake, sik och siklöja. Ett stort antal fågelarter rastar årligen i sjön. I ån lever forsärla och strömstare.

4.4. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Inom naturreservatet finns inga fasta forn lämningar eller övriga kulturlämningar registrerade av Riksantikvarieämbetet. Enligt uppgift ska en mindre kvarnanläggning tillhörande prästgården ha legat inom området. Längs vattenlinjen ute på näset finns en vall som av allt att döma är en kulturprodukt, men där det inte finns närmare uppgifter om tillkomsten. De öppna maderna kring åns utlopp som under årens lopp hållits trädlösa genom en kombination av slätter och översvämning växer nu sakta igen. Den öppna miljön i denna del av reservatet har ett stort kulturhistoriskt värde genom att generationer av lieslätter präglat denna landskapstyp.

4.5. FRILUFTSLIV

4.5.1. Tillgänglighet

Naturreservatet ligger strax norr om Braås samhälle, dit det går kollektivtrafik i form av buss. En parkeringsplats med tillhörande informationstavla för det intilliggande naturreservatet Sjösås äng finns i anslutning till kyrkogården. På banvallen, som löper i nord-sydlig riktning väster om reservatet, finns en anlagd gång och cykelväg som är en uppskattad promenadväg norrut från Braås. Naturreservatet saknar strövstigar. Området ute på näset nås lättast via båt.

4.5.2. Slitage och störningar

Sammantaget bedöms riskerna för slitage och störningar som relativt små då reservatet är ganska svårtillgängligt.

4.6. ANLÄGGNINGAR

En spång för att korsa diket som avgränsar Prästegårdsmaden från fastlandet finns i reservatets västra del. I övrigt saknar naturreservatet anläggningar.

5. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR OCH DOKUMENTATION

Edqvist, Margareta och Thomas Karlsson (red), 2007. *Smålands flora*.

Ivarsson, Tobias och Mikael Persson, 2011. *Gröna Växjö: din guide i skog och mark*

Lantmäterimyndigheternas arkiv, 1696. Geometrisk avmätning av Sjösås prästgård. Akt nr 07-SJÖ-27.

Lantmäterimyndigheternas arkiv, 1850. Karta över utägorna till Sjösås prästgård och Norra Mörkeskog. Akt nr 07-SJÖ-29.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1989. *Kronobergs Natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län*. Områdesbeteckningar: Kvarnagården – Sjösås näs, 80 – 56f; Örken, 80-56a.

Skogsstyrelsen distrikt Kronoberg, 1998. *Nyckelbiotopsinventering*.

VISS: Vatteninformationssystem Sverige. *Mörrumsån: Örken – Madkroken*.

<http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=W\A21667902>

VISS: Vatteninformationssystem Sverige. *Örken*.

<http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=W\A66283475>

PLANDEL

6. SKÖTSELOMRÅDEN

Naturreservatet är indelat i 5 skötselområden, se skötselplanekartan (bilaga 2a).

6.1. BEVARANDEMÅL FÖR HELA OMRÅDET

Områdets hydrologi ska vara naturlig. Arealen gammal skog i området ska öka. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova träd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur.

Främmande, invasiva eller expansiva arter ska inte finnas i området. Naturreservatet ska ha en rik kryptogam- och kärlväxtflora med typiska arter för respektive naturtyp.

6.2. GENERELLA RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER FÖR HELA OMRÅDET

Hydrologin i området ska återställas. Skogar påverkade av skogsbruk ska restaureras för att utvecklas mot naturliga skogar, där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter. Tyngdpunkten i skötseln ligger på att genom riktade skötselåtgärder bibehålla och restaurera skogbevuxna delar mot äldre skogar dominerade av lövträd och tall. Öppna mader bibehålls öppna genom röjning, slätter eller bete. Följande skötselåtgärder får utföras i hela området:

- hävd genom bete eller slätter,
- avverkning av träd, tillskapande och utplacering av död ved (inkl. död ved från områden utanför reservatet), röjning av sly, veteranisering, flytt av vindfällan,
- igenläggning och dämning av diken,
- restaurering av biotoper i vattendrag,
- naturvårdsbränning,
- bekämpning av invasiva, främmande eller expansiva arter och, på moderna, igenväxningsvegetation,
- uppsättning av fågel-, fladdermus och insektskolonier,
- utsättning av i naturtyperna naturligt förekommande arter.

Vid naturvårdsåtgärder ska lövträd och tall generellt gynnas framför gran, och ädellöv, al, asp och sälg ska i sin tur gynnas framför övrigt löv. Gran som avverkas i samband med skötselåtgärder får tas ut efter samråd med förvaltaren. Död ved av övriga arter lämnas i naturreservatet. Grenar och fallna träd som bedöms vara farliga eller försvårar framkomligheten får flyttas till annan lämplig plats inom reservatet.

Om Länsstyrelsen bedömer att syftet och de uppsatta målen för skötselområden, naturtyper eller arter hotas av visst vilt kan Länsstyrelsen eller av Länsstyrelsen utsedd uppdragstagare bedriva jakt för att begränsa skador. Detta kan t.ex. gälla invasiva arter.

6.3. SKÖTSELOMRÅDEN

Tabell 4. Skötselområden

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Svämlövskog	1	3,6
2. Blandskog	1	7,9
3. Öppna mossar och kärr	1	6,6
4. Vattenmiljöer	1	36,7
5. Friluftsliv	-	-
SUMMA		54,7

Skötselområde 1: Svämlövskog (3,6 ha)

Beskrivning

Skötselområdet omger Mörrumsån och dess kvillområde uppströms Örken. Huvuddelen är ett biotopskyddsområde efter beslut från Skogsstyrelsen 2001. Al dominerar i trädskiktet närmast vattnet, men även gran, tall, ask, alm, ek, lönn, björk, sälg och asp förekommer inom skötselområdet. Längst i öster, mot järnvägsbanken, är skogen ung och bitvis mycket tät. Ute i kvillområdet står ett antal gamla och grova granar på otillgängliga platser. Äldre tall finns också. Olvon och hagtorn finns i buskskiktet. Bland florán märks särskilt den fridlysta signalarten safsa, samt signalarterna bäckbräsma och storrams. Skogssäv finns också. Bland kryptogamerna märks signalarterna källpraktmossa, långfliksmossa och gryinig filtlav. Äldre uppgifter om förekomst av smal näckmossa finns också. Fågellivet är rikt med forsärla och sävsparv (VU) sommartid och strömstare om vintern.

Bevarandemål

Arealen svämlövskog (naturtyp 91E0) ska vara 3,6 ha.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Det ska finnas en naturliknande vattenståndsvariation som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Strandzonen ska präglas av en återkommande störning med periodvis blottlagda respektive översvämmade stränder. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning eller stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova lövträd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier.

Området ska ha en rik kryptogam- och kärlväxtflora med typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

Området har överlag ett relativt litet skötselbehov. I skötselområdets östra del behöver gran dödas till förmån för värdefulla lövträd och punktinsatser för att gynna ädellöv, asp och sälg genomföras. Gran behöver kontinuerligt hållas efter och enskilda röjningsinsatser för att gynna särskilt värdefulla träd inom skötselområdet ska genomföras kontinuerligt. Död ved som faller ut i vattnet får flyttas för att gynna naturvärden. Längs norra gränsen av området finns en kortare stig som får hållas öppen genom mindre röjningsinsatser.

- Värdefulla lövträd gynnas genom att döda gran, och vid behov andra trängande trädslag.
- Död ved får läggas ut.

Skötselområde 2: Blandskog (7,9 ha)

Beskrivning

Den nordöstra, inre delen, av näset har ett trädskikt med mycket gamla och grova överståndare av tall. Yngre träd av gran, tall, ek och övrigt löv förekommer också. Mot Sjöborgsmaden finns ett lövbryn. Skogen på de centrala delarna av näset kalavverkades och föryngrades under tidigt 1970-tal, blåste ned i stormen Gudrun, upparbetades och kördes ut 2006. Dessa ytor har därefter självföryngrats med löv. Den yttre delen av näset har också överståndare av tall med ett yngre skikt av gran och tall under. Den sydvästra delen av udden har aldrig kalavverkats. Längs hela näset finns en vall mot vattenlinjen som allt att döma är åtminstone delvis människoskapad och som har fungerat som någon form av invallning. På vallen växer gammal, grov tall, vilket innebär att konstruktionen är av äldre snitt. Tvärs över näset löper en ledningsgata för starkström där ledningen nyligen avvecklats och nedmonterats. De största naturvärdena i området är knutna till äldre tall. Naturvärdena kan öka ytterligare genom att andelen död ved ökar. Solbelyst död ved av tall är ett viktigt substrat för många vedlevande insekter.

Bevarandemål

Arealen blandskog inom naturtypen taiga - blandskog (9016) ska vara 7,9 ha. Lövandelen ska öka så att områdena når definitionen av blandskog (krontäckning $\geq 30\%$ löv och $\geq 30\%$ barr) för skötselområdet som helhet.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. brand, insektsangrepp, översvämning eller stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas gamla träd och efterträdare till dessa. Det ska finnas rikligt med hålträd samt stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier varav en del solbelyst. Ädellöv gynnas då det förekommer.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

Den huvudsakliga skötselåtgärden består av att manuellt döda gran för att gynna tall och lövträd samt att tillskapa död tall- och lövved.

- Tall och lövträd ska gynnas genom att vid behov döda gran och därmed skapa mer död ved.
- Enstaka tallar klenare än 30 cm i brösthöjdsdiameter fälls och placeras i solbelysta lägen. Stammarna placeras i öst-västlig riktning för att uppnå maximal solbestrålning.
- Naturvårdsbränning får utföras.
- Utsättning av i naturtyperna naturligt förekommande arter får ske.
- Död ved får läggas ut.

Skötselområde 3: Öppna mossar och kärr (6,6 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av två öppna mader, Sjöborgsmaden och Prästegårdsmaden, på sydvästra respektive nordöstra sidan av Mörrumsåns utlopp i Örken. Maderna är i stort sett trädlösa, men vissa mindre träd finns, särskilt i kantzonerna, där igenväxning pågår. Vissa delar har en relativt högväxt risvegetation bestående av bl.a. pors. Skötselområdet har en historik som slåtteräng och hävden bedrevs fram till mitten av 1900-talet. Mellan Prästegårdsmaden och fastmarken i öster har ett större dike som förbinder Mörrumsån med Örken öppnats under andra halvan av 1900-talet. Diket innebär att vattenföringen i huvudfåran minskar. I norra delen av Prästegårdsmaden, samt längs ovan nämnda dike, finns en tilltagande igenväxning med lövsly. Återställningen av diket behandlas inom skötselområde 4. Tilltagande risvegetation och igenväxning med träd från kanterna innebär att förutsättningarna för slåttergynnad flora och markhäckande fåglar i området minskar successivt över tid.

Bevarandemål

Arealen öppna mossar och kärr (naturtyp 7140) ska vara 6,6 ha. Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Området ska vara trädlöst. Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

- Den naturliga hydrologin ska återställas.
- Igenväxningsvegetation får röjas.
- Våtmarksslåtter eller bete får bedrivas.

Skötselområde 4: Vattenmiljöer (36,7 ha)

Beskrivning

Området utgörs dels av en sektion av Mörrumsån uppströms sjön Örken, dels av ett vattenområde i sjön. Den övre delen av åsträckan i reservatet är ett kvillområde där vattendraget löper i ett flertal olika fåror med mellanliggande öar. Hela kvillområdet är mycket kraftigt påverkat av rensningar. Under perioder med låga vattenflöden avvattnar en kraftigt rensad fåra större delen av flödet, vilket leder till att flera små kvillar helt torkar ut. Detta kan åtgärdas med biotopvårdsåtgärder där block, sten och grus återförs och/eller tillförs vattendraget. Kvillområdet har stor potential som lek- och uppväxtområde för den sjölevande örningen i Örken. Vid åns utlopp i Örken har ett dike anlagts mellan Prästegårdsmaden och fastlandet, vilket innebär att en del av vatten från åfåran tar vägen via diket istället för att flyta genom det ursprungliga utloppet. Massorna från dikesgrävningen har i huvudsak lagt upp på östra sidan av diket (utanför naturreservatet). Diket innebär en viss torrläggning av östra delen av Prästegårdsmaden, där skog nu vandrar in.

Bevarandemål

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Mörrumsån ska inte ha några rensade sträckor som påverkar den naturliga hydrologin i vattendraget. Det ska finnas en naturliknande vattenståndsvariation som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Strandzonen ska präglas av en återkommande störning med periodvis blottlagda respektive översvämmade stränder. Det ska finnas effektiva passager för djur till anslutande sjöar, vattendrag och svämplan. Vattenkvaliteten ska vara god. Det ska finnas förutsättningar för fiskars lek- och uppväxt. Det ska finnas en rik tillgång på död ved i strandzonen. Artsammansättningen i sjöarna ska hållas naturlig och negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar får inte ske.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

- Hydrologin i kvillområdet ska återställas, t.ex. genom att material som rensats ur åfåror återplaceras. Nytt material i form av lekgrus, sten och block får vid behov tillföras.
- Utsättning av öring får ske vid behov, denna ska vara av lokal stam.
- Diket som avgränsar Prästegårdsmaden från fastlandet ska efter genomförd hydrologisk utredning däckas eller läggas igen.
- Död ved som faller ut i vattnet bör lämnas och ytterligare död ved får vid behov tillföras.

Skötselområde 5: Friluftsliv

Beskrivning

Naturreseptatet ligger strax norr om Braås samhälle, dit kollektivtrafik går i form av buss. En parkeringsplats med tillhörande informationstavla för det intilliggande naturreseptatet Sjösås äng finns i anslutning till kyrkogården i öster. På banvallen, som löper i nord-sydlig riktning öster om resevatet, finns en anlagd gång och cykelväg som är en uppskattad promenadväg norrut från Braås. Naturreseptatet saknar strövstigar. Området ute på näset nås lättast via båt.

Huvuddelen av naturreseptatet är relativt svårtillgängligt. Kvillområdets vattenflöde i kombination med blockighet och tät skog gör en promenad i området till en utmaning. Prästegårdsmaden är avskild från fastlandet genom ett större dike och Sjöborgsmaden är i sin tur avskild från Prästegårdsmaden genom Mörrumsåns mynning. Ut till näset saknas en egentlig väg eller promenadstig. Passagen dit är tidvis mycket blöt.

Naturreseptatet bör i huvudsak få behålla sin karaktär av ostördhet genom att anläggandet av friluftsanordningar begränsas. En stig i någon del av området får dock anläggas om det kan ske utan påverkan på naturvärden. En informationstavla anläggs lämpligen i anslutning till banvallen och ån i resevatets nordöstra hörn där många människor rör sig. Information om resevatet kan även anslås på befintlig informationstavla för naturreseptatet Sjösås äng vid Sjösås gamla kyrka, varifrån besökare har överblick över näset och maderna.

Bevarandemål

Informationen i området ska vara lättillgänglig och bidra till att förhöja upplevelsen av besöket, genom att den är lättläst, fokuserar på upplevelser i området samt har informativa kartor. Informationen ska bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftslivsanläggningar ska vara i gott skick och underlätta för besökarna.

Skötselåtgärder

- Informationsskyltar sätts upp på lämpliga platser.
- Länsstyrelsens hemsida ska ha god information om områdets naturvärden.
- En mindre strövstig får anläggas i någon del av naturreseptatet om det kan ske utan påverkan på naturvärden.
- Gränsmarkering av området ska ske.

7. JAKT OCH FISKE

Enligt föreskrifterna är det förbjudet att jaga fågel, utfodra vilt, sätta upp saltsten, eller anlägga åtel inom reservatet. I övrigt inskränker inte naturreservatet rätten till jakt och fiske i området. Jakttorn får uppföras i skogsmark. Om behov finns kan Länsstyrelsen ge sitt tillstånd till att siktgata öppnas på lämplig plats.

8. BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR, INSEKTS- /SVAMPANGREPP

Vid händelser som medför att stora mängder träd dör och/eller faller omkull vid t.ex. storm, insektsangrepp eller översvämning gäller följande: All död ved från lövträd och tall lämnas inom området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde eller om det är stora mängder till annat naturreservat. Om dessa händelser medför mycket stora mängder ris och toppar får delar av dessa tas ut. Eftersom det främsta syftet med naturreservatet inte är att skapa multnande ved av gran kan angrepp av insekter som riskerar att medföra betydande skada på grannfastighet åtgärdas genom borttransport, barkning eller motsvarande av gran.

9. BARNPERSPEKTIVET

Området ska genom information, stig och rastplats m.m. vara tillgängligt för både barn och vuxna.

10. UTMÄRKNING

Reservatsgränsen ska märkas ut vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att det går att se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller fastighetsägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt. Reservatsgräns utmed väg placeras utanför vägområdet så att vägunderhållet inte påverkas av reservatet.

11. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 5. Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Skötselområde	Åtgärd	Prioritet, 1-3	Tidpunkt
1-2	Döda gran	1	Löpande
4	Återställning av hydrologi	1	Inom 10 år
Samtliga	Gränsmarkering	1	Inom 1 år
Samtliga	Information om reservatet	1	Inom 5 år
2	Skapande av solbelyst tallved	2	Inom 5 år
3	Röjning av igenväxningsvegetation	2	Inom 5 år
3	Slätter eller bete	3	Inom 10 år
2	Naturvårdsbränning	3	Vid behov
4	Utsättning av öring	3	Vid behov
Samtliga	Anläggande av friluftsanordningar	3	Löpande

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

12. FÖRVALTNING, TILLSYN OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen är ansvarig för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Detta inkluderar dokumentation och uppföljning av utförda åtgärder.

Länsstyrelsen har även ansvar för den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken genom att övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Uppföljning av bevarandemålen ska ske i enlighet med en uppföljningsplan för länets alla skyddade områden som framöver kommer att fastställas av Länsstyrelsen.

Uppföljning av utförda åtgärder och av bevarandemålen ligger till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om bevarandemål och gynnsamt tillstånd uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

BILAGOR

2a. Skötselplanekarta

Skötselplanekarta till beslut för naturreservatet Sjösås näs i Växjö kommun

Skötselområden

-  1. Lövskog
-  2. Blandskog
-  3. Öppna mossar och kärr
-  4. Vattenmiljöer
-  Naturreservatet Sjösås äng

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet

0 150 300
m

